

נבא בתרא ע'

חוץ מחרוב המורכב שאל רב אחא בר הונא את רב ששת, מה הדין כשהמוכר אמר חוץ מחרוב המורכב פלוני, חוץ מסדן השקמה פלוני, והיו בשדה עוד חרובים וסדני השקמה. האם לא קנה את אותו חרוב אבל קנה את שאר החרובים המורכבים וסדני השקמה¹⁶⁵. או שכיון ששייר, כחו של המוכר לא יגרע¹⁶⁶, ולא קנה גם את השאר. אמר רב ששת, שלא קנה את השאר.

תדע שאילו אמר שדי מכורה חוץ הקשה רב אחא ממה ששנינו, חוץ מחרוב פלוני משדה פלוני לא קנה את האחרות חוץ מסדן פלוני לא קנה, ולכאורה לא קנה אותו חרוב אבל קנה את השאר? אמר לו רב ששת, מה ששנינו לא קנה זה על השאר, וכל שכן שלא קנה את אלו ששייר. והתנא בא להשמיע שהמוכר לא הפסיד את שאר החרובים בשביל אותו אחד ששייר. תדע שהלוקח לא קנה את שאר החרובים שאם אמר שדי מכורה חוץ משדה פלונית הסמוכה למיצר, האם לא קנה אותה השדה, אבל קנה את האחרות!. הלא מכר לו שדה אחת ולא שתים. ואין לומר שמפני שאמר חוץ משדה פלוני מכר את מה שלא רצה למכור¹⁶⁷?! וכך כשאמר חוץ מחרוב המורכב פלוני, לא קנה את השאר¹⁶⁸.

ויש אומרים, שפשוט שאם אמר חוץ מסדן פלוני לא קנה את שאר החרובים והסדנים. ורב אחא בר הונא שאל את רב ששת, מה הדין אם אמר חוץ מחצי חרוב מורכב פלוני, חוץ מחצי סדן שקמה פלוני, שאת שאר החרובים ודאי לא קנה, והספק האם קנה את מה ששייר באותו חרוב. או שלא קנה אפילו את מה ששייר? אמר לו רב ששת, שלא קנה גם את מה ששייר באותו חרוב.

הקשה לו רב אחא ממה ששנינו, חוץ מחצי חרוב פלוני חוץ מחצי סדן פלוני שאר חרובין לא קנה. ולכאורה שנינו כאן שהוא לא קנה את שאר החרובים, אבל קנה את מה ששייר באותו חרוב? אמר לו רב ששת, הכוונה שאר חרובין גם לחצי חרוב

165 ל"ג אותו חרוב שהרי במסקנה אומרים שלא הקנה גם את שאר החרובי אבל לפי הספרים שגורסים אח"כ אלא לדמי ה"נ לדמי כן גורסים אותו חרוב ודמי חרוב לא קנה בקרקע. תוס'.

166 אם פירש אינני מוכר לך ההוא חרוב אין לנו לגרע כחו בשאר אלא יש במה להוסיף במה שא' חוץ כגון דרך מוסיפים אותו. כמו שאמרו ומודי ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך. ואמר חוץ מחרוב פלוני כדי לשייר דרך לדקל זה ולא למעט את השאר. ואפי' לחכ' יש לומר שלפיכך אמר חוץ מחרוב פלוני שהיה חפץ באותו חרוב יותר ולא היה רוצה שהלוקח יתבענו לדין והתכון לשופרא דשטרא. אבל על שאר חרובין לא חשש לכתוב שופרא דשטרא, שהוא בוטח הוא במה שקי"ל שחרוב המורכב אינו נמכר בכלל שדה. רשב"ם.

167 פשוט לנו שלא כל שדותיו בכלל, ובשביל שאמר שטות זה אין לנו לומר שמכר מה שלא רצה למכור שהוא התכון למכור שדה אחת ולא שתי שדות. וכן המוכר את השדה לא מכר חרוב וסדן שנחשבים שדה בפ"ע, ואין לנו לומר שמכר את השאר בשביל ששייר אחת מהן בלא צורך. רשב"ם.

168 ויש שגרסו אלא לדמי ה"נ לדמי, באותו שדה שמכר שייר לעצמו את דמי השדה, וכשא' חוץ משדה פלוני א' שדה מכור לך חוץ מדמי חרוב פלוני. ויש עוד פירושים וגירסא זו לא נהירה. אלא הטעם כמו שפרשתי שהתכון לשייר לו דרך ל חרוב או לשדה ששייר. אבל כשאין להוסיף שום דבר אין לומר שכיון שאין מה להוסיף התכון לגרע, שדי לנו אם אינו מוסיף ומרויח בשירותו אלא שגם יפסיד. רשב"ם.

הנשאר. תדע שאילו אמר לו שדי מכורה לך חוץ מחצי שדה פלוני, האם נאמר שהוא לא קנה רק את שאר השדות אבל קנה אותו חצי שדה!, אלא בודאי שלא קנה אלא את אותו חצי שדה. וכן כאן, לא קנה את מה שייר באותו חרוב.

המפקיד בשטר ואומר שאל רב עמרם את רב חסדא, מה הדין במפקיד אצל חברו החזרתי נאמן במיגו בשטר, וכתב כמה הפקיד לו וחתמו בעדים¹⁶⁹, ואמר לו החזרתים לך. האם אומרים שהוא נאמן¹⁷⁰ מפני שיש לו 'מיגו' שאם היה רוצה לשקר היה אומר שנאנסו והיה נאמן. או שהמפקיד יכול לומר לו 'שטרך בידי מאי בעי'¹⁷¹, אם החזרת לי את פקדוני לא היה לך להניח את השטר בידי כדי שלא אחזור ואתבענו^{172 173}? אמר לו רב חסדא, שהוא נאמן במיגו. שאל אותו רב עמרם, ומדוע לא נאמן לומר 'שטרך בידי מאי בעי'? אמר לו רב חסדא, ולדברך קשה הרי יכול הנפקד לומר לו נאנסו ולא תועיל טענת 'שטרך בידי מאי בעי' וגם כשהנפקד טוען שהחזיר לו יהיה נאמן ב'מיגו' שנאנסו¹⁷⁴. ושאל אותו רב עמרם סוף סוף אם היה אומר לו נאנסו האם לא היה צריך שבועה¹⁷⁵!. ואמר לו רב חסדא שהוא נאמן בשבועה.

שטר כיס היוצא על היתומים ולכאורה דברי רב חסדא שניים במחלוקת תנאים. ששנינו בברייתא, שטר שכתוב בו שפלוני נתן כסו מעות לפלוני למחצית שטר, והנפקד מת והנותן הוציא על היתומים את

169 והשטר הועיל שהנפקד לא יכול לטעון לא היו דברים מעולם.

170 התורה האמינה לנפקד בשבועה "שבועת ה' תהיה", וגם עכשיו נאמן בשבועה במיגו נאנסו. רשב"ם.

171 אפילו למ"ד מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והלוה נאמן לומר שהוא פרוע. ולא אמר א"כ שטרך בידי מאי בעי. משום שלפעמים משאיר את השטר עבור פשיטי דספרא. אבל כאן הנפקד אינו צריך לתת את שטר הסופר. ועוד ששם הוה מאמין למלוה להניח את השטר בידו משום "תומת ישרים נתחם" אבל הנפקד אינו מאמין את המפקיד לעולם אינו מחזיר את הפקדון עד שיחזיר לו השטר. ועוד שהלוה אינו מדקדק כ"כ אחר המלוה שעשה לו טובה. תוס'.

172 והוא כמו מיגו במקום עדים שלא אומרים מה לו לשקר. רשב"ם.

173 לא הקשה שיהיה מיגו במקום עדים שא"כ מהו התירוף וליטעמך כי א"ל נאנסו וכו', הרי כשא' נאנסו לא מוכח שלא אמר אמת, שאע"פ שהשטר בידו יכול להיות שנאנסו. אלא אור"י שהס"ד של המקשה היתה שמה שא' נאמן הוא שנאמן לגמרי אפי' בלא שבועה. ולכן היה סבור שיכול לומר החזרתי בלא מיגו שנאנסו. שאם ע"י מיגו דנאנסו מדוע הוא נאמן בלא שבועה. והקשה ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי. ותריך שהוא נאמן מטעם מיגו, והקשו שאם אמר נאנסו האם אינו צריך שבועה. תוס'.

174 ולכן המפקיד אינו יכול לטעון שטרך בידי מאי בעי. ואינו דומה למה לי לשקר במקום עדים שאדם עשוי לדחות ולומר אברתי את שטרי. וגם הנפקד נמי לא היה תושב לשטר משום שהיה יכול לפטור את עצמו בטענת אונס. אבל במלוה את חברו בשטר לזה לא יכול לטעון פרעתי, שיאמר לו שטרך בידי מאי בעי. וללוה אין שום מיגו שאפי' אם יטען נאנסו הוא צריך לשלם שמלוה להוצאה ניתנה. רשב"ם.

175 תוס' הקשו לפיר"ת ר"ת בבב"ק בסוגיה של הטוט"ג בפקדון שלא חייב שבועת שו' אלא כשיש הודאה במקצת, אין ה"נ אינו חייב שבועה דאורייתא. ואין לומר שא' שחייב שבו' היסת שאין יעלה על דעתו של ר"ע שמה שאמר ר"ח נאמן הוא להפטר משבועת היסת. ועוד שבפרק כל הנשבעין ממשע שרמי בר חמא ורבא סוברים שהמפקיד אצל חברו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים, בשטר צריך להחזיר לו בשטר. וצריך לפרש וצריך להחזיר לו בשטר אם אין רוצה לישבע אבל בשבועה נאמן כדי שלא יהיה קשה מרבא על רבא שאמר לקמן הלכה נשבע וגובה מחצה, שנאמן לומר החזרתי לך במיגו דנאנסו. ואם מדובר בשבועת היסת אין אמר בעדים שנאמן לומר החזרתי בלא שבועה. הרי לעולם צריך להשבע שבועת היסת. ואור"ת ששבועה זו היא נתקנה מדרבנן קודם שבועת היסת. כמו אותה בפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה, שאמרו שהיא שבועה דרבנן. תוס'.

השטר לתבוע את פקדונו. והיתומים טוענים שמא אבינו החזירו לך, או שטען טענת ברי¹⁷⁶. נחלקו בדבר, דייני גולה, שמואל וקרנא אמרו, נשבע וגובה כולו. ודייני ארץ ישראל, רבי אמי ורבי אסי אמרו, נשבע וגובה מחצה.

כו"ע סוברים כנהרדעי עיסקא היא וכולם¹⁷⁷ סוברים כנהרדעי שאמרו, שעיסקא חצי מלוה וחצי פקדון
שאדם נותן לחברו למחצית שכר, אותו חצי ממנה שהוא נוטל ממנו את הרווח הוא מלוה, והמקבל חייב באחריותו. והחצי שהמפקיד נוטל ממנו את הרווח הוא פקדון, והמקבל אינו חייב באחריותו. וכיון שבסתם כן הוא שהחצי הוא מלוה אצלו הנותן, צריך לקבל עליו שני שלישי בהפסד, הואיל והוא נוטל מחצה בשכר, כדי שמה שהמקבל טורח בחצי של הפקדון, לא יהיה ריבית משום החצי של המלוה שהלוהו. שמה שהנותן מקבל עליו אחריות יותר מחצי הוא שכר למקבל על הטרחה בחלק הפקדון. או שהנותן יקבל חצי בהפסד ושלישי בשכר, והמקבל יקבל שני שלישי בשכר.

אין לומר שדייני גולה שלא כר"ח ולכאורה דייני א"י ודייני גולה נחלקו אם נוטל את חלק הפקדון בשבועה, במה שרב חסדא אמר שהנפקד נאמן לומר החזרתי במיגו שנאנסו. הכל מודים שנשבע וגובה את חלק המלוה, מפני שאפילו אביהם לא היה יכול לטעון החזרתי. מפני שהמלוה יאמר לו 'שטרך בידי מאי בעי' ואין לו טענת מיגו שאפילו אם נאנסו הוא צריך להחזיר את המלוה. ונשבע וגובה כדין הבא להפרע מנכסי יתומים. ונחלקו במה שאמר רב חסדא. דייני גולה שאמרו שנשבע וגובה את כולו, אינם סוברים כרב חסדא שהוא נאמן, מפני שיכול לומר לו מה עושה שטרך בידי. ואם אביהם היה קיים לא היה נאמן לומר החזרתי לך¹⁷⁸. ודייני א"י סוברים כרב חסדא, ואילו אביהם היה קיים היה יכול לטעון החזרתי במיגו שנאנסו, לכן אינו יכול לומר לו מה עושה שטרך בידי, וגם אנו טוענים כך בשביל היתומים. והיתומים נשבעים שבועת יורשים, שבועה שלא פקדנו אבא. ולכן נשבע וגובה את מחצה מלוה אבל לא את מחצה פקדון¹⁷⁹.

176 ואילו היה מלוה והלוה מת לכו"ע מודים נשבע וגובה מן היתומים, מפני שלאביהם אין טענה. ונשבע שלא יקבל כלום, כשטוענו השבע לי שלא פרעתיך. וביתומים אנו טוענים להם ונשבע וגובה את חובו. אבל שטר זה אין כולו מלוה אלא הוא חצי מלוה וחצי פקדון ככל מעות הנתונות למחצית שכר. רשב"ם.

177 נראה בעיני גגורסים ודכ"ע אית להו דנהרדעי וכ"פ רבינו חננאל ולא גרס סברוה שגם במסקנה סוברים כך. רשב"ם.

178 תוס' שואלים נטעון ליתומים נאנסו. וי"ל שאפ' שאביהם היה נאמן בטענת נאנסו הוא דבר שאינו שכיח ולא טוענים זאת ליתומים. ומי שאמר נשבע וגובה מחצה סובר שאינו יכול לומר שטרך בידי מאי בעי וטוענים להם החזרתי אע"ג שלא טוענים להם נאנסו, כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו שנאנסו. ואין להקשות לרבי אבא שסובר שמתוך שאינו יכול לישבע משלם מדוע פוטרם אותם הרי הם חייבים שבועה ואין יכולין לישבע. שביורשים לא אומרים משאיל"מ. וי"ל שלרב ושמואל לא אמרו שאין אדם מוריש שבועה לבניו אלא שאין נזקקים לא לשבועה ולא לפרעון, ואם באים לגבות בשטר אין גובים. אבל אם הם מוחזקים הן ובאים לגבות מהם אין מוציאים מהם ופטורים. תוס'.

179 נראה שאינו נשבע על הכל שלמה ישבע בחנם, כיון שאין משלמים לו אלא החצי. ולכן ישבע שבועה שיש

דוחה הגמרא, שגם דייני גולה סוברים כמה שאמר רב חסדא שהנפקד נאמן לומר החזרתיו. ודייני גולה אומרים נשבע וגובה את כולו מפני אנו לא טוענים זאת ליתומים כיון שיש ביד הנותן שטר ואביהם לא אמר שפרעו, כיון שאם היה פורעו היה אומר זאת בשעת צואת מיתה, ולכן נשבע וגובה את הכל. ודייני ארץ ישראל אומרים שנשבע וגובה מחצה, מפני שאנו אומרים שמא מלאך המות הוא שאנסו ולא הספיק לצוות על כך.

שלח רב הונא בר אבין, המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר לו החזרתיו לך נאמן, ושטר כיס היוצא על היתומים נשבע וגובה כולו. שואלת הגמרא, הרי הוא אמר שני דברים שסותרים זה את זה! כיון שנאמן, מדוע נשבע וגובה כולו, והרי אביהם היה יכול לטעון החזרתיו לך את חצי הפקדון ונטעון זאת ליתומים? ואומרת הגמרא אם האב היה פורעו היה אומר זאת¹⁸⁰.

רבא שנה להפך דייני גולה או' רבא אמר ההלכה בשטר כיס היוצא על היתומים, נשבע וגובה מחצה¹⁸¹. מר זוטרא אמר, הלכה

כדייני גולה. ואמר רבינא למר זוטרא, והרי רבא אמר ההלכה נשבע וגובה מחצה, אבל לא גובה את חצי הפקדון? אמר לו מר זוטרא, אנו שונים את דברי דייני גולה להיפך, דייני גולה אומרים נשבע וגובה מחצה כדברי רבא. גובה רק את חלק המלוה ולא את חלק הפקדון, מפני שטוענים ליתומים שאביהם החזיר לו ונשבעים שבועת יורשין ופטורים¹⁸².

לי בידם ואין לי בידם פחות מחצי שלא ירע את דיבורו. תוס'

180 דוקא כאן שיש שטר על בניו היה לו להודיעם שהוא פרוע הוא אבל במלוה על פה אומרים שאין גובה מן היורשין ואפילו אם הניח קרקעות ואפי' מגדולים אלא כשהודה ומת, או כששמתוהו ומת בשמתא ששם לא אומרים אם איתא דפרע מימר הוה אמר, שאין לו להודיעו כל מה שלוה ופרע כל ימי חייו, אלא דוקא כאן שיש שטר. תוס'.

181 התוס' פירשו לעיל (הע' 11) מה שקשה מרבא על דברי רבא בשבועות. וריב"ם מפרש שלא קשה שכן שנינו שם כך א"ל רבא מאי מעלייתא א"כ שבועת שומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה, מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר נאנסו. דאפקיד ליה בעדים. דאפקיד ליה בעדים מתוך שיכול לומר החזרתיו יכול לומר נאנסו. דאפקיד ליה בשטר. והפירוש הוא שכיון שהפקיד בשטר יש שבועה בנאנסו, שאין לומר מתוך שיכול לומר החזרתיו לך ויהיה נאמן בלא שבועה. שהרי המפקיד אצל חבירו בשטר צריך להחזיר לו בעדים, ואפילו בשבועה לא היה נאמן אלא משום שנאמן במיגו דנאנסו בשבועה, ואין להקשות משם כלום. תוס'.

182 ומה שא' בפ' כל הנשבעין אמר רמב"ח כמה מעליא הא שמעתא א"ל רבא מאי מעליותא כו' ולשניהם שהמפקיד אצל חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים. י"ל המפקיד בשטר צריך להחזיר בשטר, או שי"ל שמה שא' שם מכלל דתרוייהו סבירא להו נאמר רק על המפקיד את חבירו בעדים אבל לא על המפקיד בשטר, ואם נאמר על שטר הוא לאו דוקא. שהרי ממה שרמי בר חמא תירץ לרבא שאפקיד לו בשטר אפשר לדייק שהוא סובר כך אבל ממה שרבא שתק אין לדייק ששתק משום שלפי סברת רמי בר חמא שסובר שמפקיד בשטר צריך להחזיר לו בעדים אין להקשות. אבל רבא נשאר בקושיה כמו שפסק כאן הלכה שנשבע וגובה מחצה ואין צריך להחזיר לו בעדים. רשב"ם. (עיי' בהע' 11 והע' 18).